

ความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยมในสังคมไทย

Animism in Thai Society

ภคอัศม์ โพษะกฤษณะ Pakaus Poshakrishna

นักวิชาการอิสระ

Independent

Pakaus354@hotmail.com

Haripunchai Review 21/02/2023

Haripunchai Review 07/04/2023

บทคัดย่อ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องผีสาระนั้นเป็นความเชื่อที่อยู่คู่กันมาตลอดถึงแม้ว่าคนในอุษาคเนย์จะรับเอาพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เข้ามาแล้วนั้นแต่ก็ยังไม่ได้ละทิ้งความเชื่อเดิมไปทั้งหมด ทำให้เกิดการพัฒนาความเชื่อทางวิญญาณนิยม ที่มีการผสมผสานกันระหว่าง ผีพราหมณ์ และ พุทธเข้าด้วยกันอย่างดีจนหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ กลุ่มคนรุ่นใหม่บางส่วนมองว่าเป็นเรื่องที่มลาย แต่ในขณะที่เดิยวกลุ่มคนรุ่นใหม่บางส่วนนั้นเองก็มีการใช้คำใหม่ที่เรียกว่า มูเตลู หรือ การไปมู คือการไปเข้าร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องของทางศาสนา เช่นการไหว้ของพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ขอพรกับพระพิฆเนศ ขอพรความรักจากพระพรหม มูเตลุนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงเรื่องของการดูดวงโดยการจับไฟทาโรต์ หรือการตั้งหน้าจอตีเลขด้วยรูปไฟทาโรต์ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตต่อคำว่ามูเตลูว่าอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของสัญลักษณ์ทางภาษาที่ต้องการแสดงความเหนือกว่าทางคำเรียกให้ดูดีว่าการเรียกแบบเดิม หรือสิ่งนี้อาจจะเป็นเพียงการใช้แนวคิดของ ความสูงส่งทางจริยธรรม (Moral High Ground) คือแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงว่าแนวคิดของตนเองที่อยู่สูงกว่าชุดความเชื่ออื่น โดยการเปรียบเทียบชุดความคิดของตัวเองว่าดีกว่าเมื่อเทียบกับชุดความเชื่ออื่นและอาจจะถูกถูกความเชื่ออื่นว่ามีความมลาย

คำสำคัญ : ความเชื่อ, วิญญาณนิยม, สังคมไทย, มูเตลู.

Abstract

From past to present, the belief in ghosts is a belief that has always been together. However, people in Southeast Asia have adopted Buddhism and Brahmanism but have yet to abandon their original beliefs completely. It caused the development of animism. The people in Southeast Asia combination of spirits, Brahmins and Buddhism together so well that it is part of the way of life of people in Thai society. It is unable to be separated from each other. Some of the new generations see it as a matter of ignorance. Nevertheless, at the same time, some new generations have a new word called Mutelu or Pai Mu. Mutelu is to attend an animist ritual. And the flesh is still a ritual that is tied to religion. The author therefore noted that there might be changes in the language signs that want to show the superiority of the word to look better than the original call. On the other hand, it is the use of the concept of *Moral High Ground* to demonstrate superiority in the field of faith. *Moral High Ground* is a concept that demonstrates that one's self-concept is higher than another set of beliefs by comparing one's mindset as superior to other belief sets and may criticize other beliefs.

Keywords: Belief, Animism, Thai Society, Mutelu.

บทนำ

ความเชื่อทางจิตวิญญาณนั้นมีมาตั้งแต่โบราณ มนุษย์ต้องการที่พึ่งพิงทางใจจากความหวาดกลัวในเรื่องที่ตนเองไม่รู้จักรัก เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถอธิบายได้จึงก่อให้เกิดเป็นบ่อเกิดแห่งความกลัวของมนุษย์ มนุษย์จึงเริ่มที่จะแสวงหาแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ (สุชาติบุษย์ ชญานนท์, 2559 : 42-54) แหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์แต่ละคนก็ย่อมที่จะไม่เหมือนกันจึงทำให้เกิดความเชื่อต่างๆ ความเชื่อเหล่านั้นถูกพัฒนาให้กลายเป็นศาสนา หรือแนวคิดทางจิตวิญญาณอื่นๆ (Quadri, 2023) ในบทความนี้จะกล่าวถึงความเชื่อทางวิญญาณนิยมในสังคมไทย ความหมายของ ผี และ วิญญาณ ตามพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของวิญญาณว่า สิ่งที่เชื่อว่ามีอยู่ในกายเมื่อมีชีวิตและเมื่อตายจะออกจากร่างกายไปหาที่

เกิดใหม่ ผีคือ สิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับ มองไม่เห็นตัว แต่อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้อาจให้คุณหรือโทษได้ มีทั้งดีและร้าย และคำที่ใช้เรียกคนที่ตายไปแล้ว หากพิจารณาดูแล้วจะพบว่าผีและวิญญาณมีความหมายที่เหมือนกันในทางที่สื่อให้เข้าใจถึงบุคคลที่ล่วงลับไปแล้วหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคยมีชีวิตมาก่อน เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีประจำเมือง ผีเสื้อเมือง

ความเชื่อเรื่องวิญญาณนียมนั้นเป็นความเชื่อแรกๆที่เกิดขึ้นมาภายในสังคมของมนุษย์ เนื่องจากมีการค้นพบในหลุมฝังศพในยุคโบราณที่เต็มไปด้วยเครื่องมือสำหรับใช้งานของผู้ตายอยู่ภายในหลุมศพ ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ให้ผู้ตายนำติดตัวไปภพหน้าหรือสถานที่หลังความตาย (ผสุติ รอดเจริญ, 2551 : 146-165) เมื่อมนุษย์เริ่มที่จะเชื่อเรื่องวิญญาณ แนวคิดในด้านวิญญาณนียม ก็ย่อมที่จะถูกพัฒนาขึ้น โดยมีสื่อกลางที่ติดต่อกันระหว่างมนุษย์และวิญญาณหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ พ่อมดหมอผี (Shamanism) ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ (Humphrey C & Thomas, N. 1999) จากงานเขียนของ อักนี มุลเมซ (2565) ได้กล่าวว่า หมอผี และการเข้าทรงในยุคแรกเริ่มนั้น เป็นการเชิวิญญาณของบุคคลใกล้ชิด ต่อมาความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรงหมอผีได้แพร่กระจายไปยัง อียิปต์โบราณ บาบิโลน กรีกและโรม ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อมีการรวมกลุ่มกันของผู้คนที่มีความเชื่อเหมือนกันจึงก่อให้เกิดสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม หรือ Totemism เป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม เช่น สัตว์ หมี หมา งู หรือนกยักษ์ Thunderbird ที่เป็นสัตว์ในตำนานของชาวอินเดียนแดง โดยจะถือให้เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำกลุ่มหรือชนเผ่า กรณีที่เห็นได้ชัด ก็คือ ชาวอินเดียนแดงในอเมริกา ที่จะมีเสาโทเทม (Totem pole) เป็นเสาไม้ขนาดใหญ่สลักรูปสัตว์ประจำกลุ่มลงไป

ภาพที่ 1 รูปแบบเสาโทเทมในอเมริกาเหนือ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ที่มา StanleyParkVan.com

ทวีปยุโรปเองก็มีความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย เช่น พวกกรีกและโรมัน ก็มีสถานที่หลังความตายเอาไว้ให้กับผู้ล่วงลับ ยิ่งไปกว่านั้นยังคงมีพิธีกรรมสำหรับถวายเครื่องเซ่นให้กับเทพ และวิญญาณบรรพชน เพื่อต้องการให้เทพหรือผีบรรพชนบันดาลให้ชีวิตร่มเย็น ประสบความสำเร็จ หรือให้ฝนตกตามฤดูกาลและพืชผลอุดมสมบูรณ์ (Collison-Morley, 2019 จากตำนานปรกรณ์ม เซลติก (Celtic) ของไอร์แลนด์ ก็มีตำนานเรื่องการเผารอคอยคนรักกลับชาติมาเกิดใหม่ (Aldhouse-Green, 2015) คล้ายคลึงกับศาสนาพุทธและพราหมณ์ที่มีการเวียนว่ายตายเกิด หรือจะเป็นกรณีของหมอผี การเข้าทรงวิญญาณนั้นในสังคมอียิปต์โบราณ บาบิโลน กรีก และโรมันเองก็ไม่ได้ต่างกับความเชื่อของการเข้าทรงของอุษาคเนย์ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วความเชื่อทางวิญญาณนิยมจากทางฝั่งยุโรปก็มีส่วนที่คล้ายคลึงกับความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยมของผู้คนในอุษาคเนย์อยู่มาก

ความเชื่อเรื่องวิญญาณในสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องผีนั้นเป็นความเชื่อที่อยู่คู่สังคมไทยมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังคงอยู่ต่อไปในอนาคตแต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงของความหมายและรูปแบบความเชื่อ (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556) ความเชื่อทางวิญญาณนิยมของคนไทยโบราณนั้นมีความเชื่อที่ว่าผีอยู่ทุกที่เช่น ภูเขา ป่าไม้ จอมปลวก แม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น ตามคติชนวิทยาไทยแล้วสามารถจำแนกประเภทของผีออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (Wu Shengyang และ Li Bingbing, 2561)

- ผีดี มีหน้าที่ปกป้องรักษาคู่ครองคนดี เช่น ผีฟ้า ผีแถน ผี บรรพบุรุษ ผีเจ้าเมือง ผีเสื้อบ้าน ที่จะมีหน้าที่คอยปกป้องรักษาคู่ครอง บ้านเมือง และ ลูกหลาน ประเภทของผีดีก็ยังสามารถแบ่งลำดับชั้นได้ เช่น ผีฟ้า ผีแถน ลำดับศักดิ์รองลงมาคือ ผีประจำเมือง ลำดับศักดิ์ถัดมาคือ ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ย่า (สามารถ ใจเตี้ย และ วรางคณา สีนุธา, 2562 : 162-168).
- ผีร้ายที่คอยลงโทษคนชั่ว ผีห่า ผีตายโหง ผีพราย ผีตายทั้งกลม เป็นต้น ที่เชื่อกันว่ามีฤทธิ์มากในการให้โทษแก่คน (วรวิศา จันทรขำ และ ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์, 2560 : 46-69)

แต่จากงานเขียน ของ ชาญชัย คงเพียรธรรม (2556) ได้จำแนกผีออกมาเป็นสามประเภทโดย ผีอีกประเภทที่เพิ่มมาคือผีไม่ดีไม่ร้าย คือ วิญญาณเร่ร่อนที่มีฤทธิ์น้อยไม่สามารถทำอะไรได้ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนั้นสังคมไทยจะรับพระพุทธศาสนา และ ศาสนาพราหมณ์เข้ามาแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ละทิ้งความ

เชื่อแบบผี เช่น การทำบุญบ้านใหม่มีการเชิญพระสงฆ์มาทำบุญบ้าน อีกนัยหนึ่งก็คือทำบุญให้ผีบ้านผีเรือน (ปญญา บัญมาเลิศ, 2555 :587-602) สาเหตุอีกประการอาจจะเป็นเพราะศาสนาพุทธค่อนข้างที่จะเปิดกว้างไม่ได้จำกัดให้ศาสนิกนับถือหรือยึดถือเพียงแต่กฎระเบียบของบังคับของศาสนาตัวเองเหมือนอย่างศาสนาเอกเทวนิยมเป็นจึงอาจจะเรียกได้ว่าเป็นความหลากหลายทางความเชื่อ ยิ่งไปกว่านั้นเราจะเห็นได้เลยว่าในประเทศไทยนั้นมีพิธีกรรมที่ยึดโยงอยู่กับผีและวิญญาณอยู่มาก เช่น ประเพณีผีตาโชนในภาคอีสาน ประเพณีเลี้ยงผีปู่แสะย่าแสะในภาคเหนือ ประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษในครอบครัว ประเพณีชิงเปรตในภาคใต้ พิธีเสียดผี การบนบานศาลกล่าว วิถีชีวิตของคนไทยนั้นถ้าจะให้แยกเรื่องผีออกจากวิถีชีวิตไปนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่แยกยากเพราะอยู่รวมกันมานานผสมกลมกลืนลงไปในชีวิตประจำวันแล้ว ยกตัวอย่าง เช่น ประเพณีไหว้ผีตาแฮกในภาคอีสาน ก่อนที่จะมีการทำการเกษตรหรือเข้าสู่ช่วงการเกษตร ก็จะมีการเตรียมของเช่น ไหว้มาไหว้ให้กับผีตาแฮกโดยเจ้าของไร่นาจะนำของมาไหว้เพื่อขอให้ผีตาแฮกมาคอยดูแลปกป้องรักษา พื้นที่ทำกินและให้ผลผลิตออกมาอุดมสมบูรณ์และยังมีความเชื่อเรื่องผีที่สถิตอยู่ในเครื่องมือทางการเกษตร ทางผู้เขียนมองว่าเป็นกุศโลบายที่ทำให้เกษตรกรดูแลเครื่องมือทางการเกษตรของตน หรือ ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำที่เป็นอารักในแหล่งต้นน้ำควรที่จะดูแลรักษา โดยประเพณีดังกล่าวจะเป็นการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อเดินทางไปยังแหล่งต้นน้ำเพื่อทำการบรวงสรวงแก่ผีขุนน้ำหลังจากเสร็จพิธีแล้วนั้นก็จะนำของเช่น ไหว้มาแบ่งกันรับประทาน (วิศา จันทรขำ และ ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์, 2560 : 46-69)

รูปภาพที่ 2 แสดง พิธีกรรมนาตาแฮก

ที่มา นิทรรศการออนไลน์ผีตาแฮก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ซึ่งจากกรณีดังกล่าวผู้เขียนมองว่าเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน เพราะชาวบ้านจะต้องมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเพื่อเดินทางไปยังจุดหมายที่มีพิธีรออยู่หากมองในมิติทางชุมชนแล้วนับว่าเป็นการเสริมสร้างกิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชน เนื่องจากในปัจจุบันนั้นชุมชนที่มีกิจกรรมทำร่วมกันนั้นมีน้อยลงไปอย่างต่อเนื่อง ประเพณีต่างๆในแต่ละภาคของประเทศไทยนั้นมักมีจุดที่เหมือนหลักๆ คือ การเซ่นไหว้ให้กับบรรพบุรุษ และ ต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง เช่น ประเพณีชิงเปรตในภาคใต้ ประเพณีไหว้ผีทางภาคเหนือและภาคอีสาน ต่างก็มีจุดเหมือนกันคือการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ เพื่อแสดงถึงความกตัญญู และ หวังให้ผีบรรพบุรุษคอยปกป้องคุ้มครอง ซึ่งสามารถนำทฤษฎีต่างตอบแทนของแซปแมน เข้ามาอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ลูกหลานเซ่นไหว้ของให้กับบรรพบุรุษโดยหวังว่าจะได้รับการคุ้มครอง กล่าวคือ ผีบรรพบุรุษได้รับของเซ่นไหว้ ในขณะที่ลูกหลานก็รับการคุ้มครองจากผีบรรพบุรุษ

อย่างไรก็ตามหากเราลองพิจารณาในมิติทางสังคมแล้วนั้นอาจจะพบได้ว่าภาพของความเชื่อทางวิญญาณนิยมนั้นจะถูกผูกติดอยู่กับภาพของสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมืองเนื่องจากสังคมเมืองส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในกระแสธารหลักของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี สิ่งดังกล่าวอาจจะส่งผลทำให้ประเพณีทางจิตวิญญาณบางประเพณีเริ่มสูญหายไปเนื่องจากพลวัตของการเปลี่ยนแปลง แต่แนวคิดที่มีต่อวิญญาณนิยมนั้นเปลี่ยนไปแต่ก็ยังคงไม่ได้เปลี่ยนแปลงจนหนีห่างความเชื่อเดิมอาจจะมีการผสมผสานของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น กรณี การใช้หุ่นยนต์ในการสวดมนต์ในวัดของประเทศญี่ปุ่น หรือ การใช้เทคโนโลยีการจัดการห้องเก็บอัฐิของผู้ตายเพื่อความเป็นส่วนตัวโดยจะมีการป้อนให้กดเลขรหัสเมื่อกดแล้วหุ่นยนต์ก็จะหยิบอัฐิของผู้ตายออกมาให้ครอบครัวของผู้ตายได้ระลึกถึง (Doughty, 2017) เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อกับเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน

บทวิเคราะห์ ความแตกต่างที่มีต่อความเชื่อทางวิญญาณในอดีตและปัจจุบัน

ความเชื่อทางจิตวิญญาณนั้นในอดีตและในปัจจุบันก็ย่อมที่จะไม่เหมือนกันเพราะมีพลวัตการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาภายใต้กระแสธารของโลกาภิวัตน์ ในอดีตความเชื่อทางจิตวิญญาณหรือพิธีกรรมความเชื่อต่างๆจะถูกยึดโยงอยู่กับศาสนา ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นๆมักจะเป็นคนในศาสนาหรือลัทธิอยู่แล้ว ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบันที่สามารถเข้าร่วมได้แทบจะทุกพิธีกรรมเพราะการเปิดกว้างทางสังคม ความเชื่อทางวิญญาณในอดีตของกลุ่มคนรุ่นเก่านั้นถือโดยลงลึกถึงกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆของศาสนาหรือลัทธิมากกว่า

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มเด็กรุ่นใหม่ทั่วไปในสังคมนั้น มองว่าพิธีไหว้ผีนั้นเป็นเรื่องที่มลายแต่ในขณะเดียวกันเด็กรุ่นใหม่ก็หันเหไปใช้คำว่า มูเตลู หรือ คำว่าไป มู ความหมายของคำว่ามูเตลูเมื่อเทียบกับ ไสยศาสตร์แล้วนั้นถือว่ามีความหมายแทบจะคล้ายคลึงกันเลย แต่มูเตลูจะมีความหมายรวมถึงเรื่องของ ดูดวง ดูลายนิ้วมือ ไฟทาไรต์ ด้วยซึ่งเมื่อพิจารณาลงไปในรูปแบบของการใช้คำว่า มู แล้วนั้น ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากพิธีวิญญาณนิยมแบบเดิมเสียเท่าไรก็ยังคงเป็นพิธีกรรมที่ยึดโยงอยู่กับศาสนา พิธีกรรมที่กลุ่มคนเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นเป็นเพียงการรวมตัวเพียงหลวมๆของกลุ่มคน (Groups) เป็นเพียงกลุ่มคนระดับเดียว (Horizontal Groups) ที่มีสถานภาพเท่าเทียมกันเนื่องจากการรวมตัวเพียงหลวมๆเสียมากกว่าเมื่อเทียบกับศาสนิกที่นับถือศาสนานั้นๆเป็นหลักที่จะมีการรวมตัวที่เข้มข้นกว่ามีความรู้สึกหรือมีความตระหนักรู้ในกลุ่มของตนเองมากกว่าจนพัฒนากลายเป็นกลุ่มสังคม (Social Group) ความเป็นสังคมคนหลายระดับ (Vertical Groups) โดยจะมีสมาชิกที่มีระดับต่ำไประดับสูง เช่น สถานะทางสังคม เพศ เช่น อุบาสก อุบาสิกา ลำดับชั้นสมณะศักดิ์ของนักบวช

ความเชื่อทางวิญญาณนิยมยังคงอยู่คู่กับสังคมโลกและสังคมไทยไปอีกนานเหมือนกับสิ่งที่ยากจะให้ความหวังกับกลุ่มคนที่หมดหวัง เช่น การไปไหว้พระพิณเศเพื่อขอพรให้ประสบความสำเร็จ การไปไหว้ไอ้ไข่เพื่อขอให้ถูกลอตเตอรี่ การไปไหว้แม่เฒ่า การไปบนบานศาลกล่าวตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาต่างๆเช่น เทพจีน เทพฮินดู และเทวดาในศาสนาพุทธ มูเตลูของคนรุ่นใหม่เป็นการผสมผสานความเชื่อต่างๆเข้าด้วยกันภายใต้คำว่า มูเตลู ที่กลุ่มคนรุ่นใหม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงกฎระเบียบข้อบังคับทางศาสนานั้นๆ ซึ่งหากจะมองว่าเป็นเหล่าเก่าในชุดใหม่ก็ได้เช่นกันเพราะพิธีกรรมส่วนใหญ่ก็เป็นพิธีกรรมในศาสนาหรืออาจจะเป็นการแสดงสัญลักษณ์ทางภาษาเพื่อแสดงความเหนือกว่าในทางแนวคิดวิญญาณนิยมแบบเดิมก็เป็นได้อาจจะมองได้ถึงแนวคิดความสูงส่งทางจริยธรรม (Moral High Ground) เป็นแนวคิดที่คิดว่าความเชื่อของตัวเองอยู่สูงกว่าแนวคิดความเชื่อแบบอื่น ๆ มักมาพร้อมกับความบริสุทธิ์ในศาสนา (Pure Religion) ที่เหล่าสาวกหรือศาสนิกบางกลุ่มใช้เป็นสิ่งที่แสดงความเหนือกว่าต่อกันหรือศาสนาอื่นในเรื่องของแนวคิดหรือหลักปฏิบัติก็ได้

เปรียบเทียบความเชื่อในอดีตและปัจจุบัน	
ความเชื่อของคนในอดีต	บุคลิกของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน
ความเชื่อของคนในอดีตจะยึดถือความเชื่อที่สืบทอดมาโดยไม่คิดวิเคราะห์และไม่สนใจที่จะเปลี่ยนแปลง	ไม่ยึดถือความเชื่อที่สืบทอดมาโดยไม่คิดวิเคราะห์และไม่สนใจที่จะเปลี่ยนแปลง
มีการเป็นเอกภาพและเชื่อในสิ่งเดียวกันของคนในชุมชน	ไม่มีความเชื่อที่เหมือนกันของคนในชุมชน
มีการร่วมกันสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมและประเพณีไว้	ไม่มีการร่วมกันสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมและประเพณีไว้

รูปภาพที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างความเชื่อของคนในอดีตและการบุคลิกของคนรุ่นใหม่

ที่มา ภาควิชา โปษะกฤษณะ, มีนาคม 2566

ความเชื่อทางจิตวิญญาณนิยมสามารถส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมซึ่งมีทั้งผลกระทบในด้านดีและด้านร้าย

ผลกระทบในด้านดีนั้นก็คือการเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับผู้คนที่นับถือ หากนำทฤษฎีลำดับขั้น (Maslow's Hierarchy of Needs) ของมาสโลว์ มาดูเทียบแล้วนั้น การใช้ระบบความเชื่อทางจิตวิญญาณจะอยู่ในลำดับขั้นที่ 2 และ 3 คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และความรักและความเป็นเจ้าของหรือการรวมกลุ่มกัน กล่าวคือ หากคนที่มีความทุกข์ก็จะหันหน้าไปพึ่งความเชื่อทางจิตวิญญาณเพื่อให้ตัวเองนั้นสบายใจและ ยังมีการรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนที่มีความเชื่อเดียวกันนั้นก่อให้เกิดเป็นสังคมย่อยหรือ Sub Unit ที่มีปฏิสัมพันธ์กันเหนียวแน่นในเรื่องของความเชื่อทางศาสนา เช่น ประเพณีไหว้ผีขุนน้ำ ประเพณีชิงเปรต และ ประเพณีไหว้ผีปู่ย่าและ ที่ทำให้

เกิดความร่วมมือในชุมชนเพื่อความสามัคคีในการจัดกิจกรรม ในขณะที่กลุ่มทางสังคมของกลุ่มคนที่จะมีการรวมตัวอย่างหลวมๆเป็นกลุ่มคนเสียมากกว่า

ผลกระทบในด้านร้ายหากผู้คนเชื่อหรือมกมายมากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตได้ในหลายๆกรณีที่เกิดขึ้น เช่น กรณีชาวบ้านหลงเชื่อหมอจูนรื้อบ้านทิ้งเพื่อขุดหาต้นตะเคียน หรือจะเป็นกรณี ที่มีเหยื่อถูกหลอกให้โอนเงินไปให้กับหมอตุ๋นร่างทรงเพราะเชื่อว่าสามารถแก้กรรมได้ ความมกมายยังส่งผลให้ผู้คนขาดการพัฒนาและความกระตือรือร้นเพียงเพราะเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเป็นคนทำให้เกิดขึ้น เช่น ฟาฝนแล้งไม่สามารถทำการเกษตรได้ หากมองในมิติทางการเมืองจะสะท้อนให้เห็นว่ารัฐไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีเท่าที่ควรหรือมีกลุ่มชนชายขอบที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐ ซึ่งตรงกับงานเขียนเรื่อง ศาสนาผีในรัฐไทย ของ วชิรชัย วิวัฒน์คุนการ (2564) ที่กล่าวว่ายิ่งประชาชนในสังคมนั้นหันไปพึ่งพาสังคคีสิทธิ์มากเท่าไรก็ยิ่งจะสะท้อนความล้มเหลวของรัฐที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคมได้เท่านั้น ผู้เขียนมองว่าศาสนาผีเป็นเพียงสิ่งที่คอยให้ความหวังกับผู้คนในสังคมที่ว่าชีวิตในวันพรุ่งนี้คงจะมีชีวิตดีกว่าในวันนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยมนั้นมีอยู่ทั่วทุกมุมโลกความเชื่อทางวิญญาณนิยมต่างก็ปรับตัวเข้ากับศาสนาต่างๆจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา ยกตัวอย่างเช่นวันคริสต์มาส ก็เป็นเทศกาลที่มาจาก พวกโรมันที่นับถือเพแกน (Pagan) ก่อนจะถูกผนวกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคริสต์ศาสนา ความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยมจะยังคงมีอยู่ต่อไปในสังคมไทยตราบนานเท่านานเพราะได้ผสมผสานระหว่างผี พราหมณ์ และพุทธ แต่ก็แค่การผสมผสานเพียงผิวเผินโดยมีแกนหลักเป็นศาสนาผี ยิ่งไปกว่านั้น วิญญาณนิยมฝังรากลึกลงไปยังวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีความเป็นอยู่ของคนในสังคมไปแล้ว อย่างไรก็ตามหากเราลองพิจารณาลงไปมิติทางสังคมแล้วจะพบว่าประเพณีทางจิตวิญญาณ เช่น เลี้ยงผีตาแสด ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำถือเป็นกุศโลบายทางการเกษตรให้คอยดูแลรักษาแหล่งต้นน้ำลำธารและเครื่องมือทางการเกษตรไปในตัวอีกด้วยและยังคงเป็นกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันในชุมชนก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชนอาจจะเรียกได้ว่าเป็นชุมชนเข้มแข็งก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามความเชื่อทางวิญญาณนิยมก็ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงพลวัตของการเปลี่ยนแปลงไปได้สิ่งที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงคือเรื่องของสัญลักษณ์ทางภาษาและความหมาย เหมือนดังกรณี มูเตลู หรือ ไปมู ที่ส่งผลให้เป็นคำที่

แพร่หลายในกลุ่มคนรุ่นใหม่ สิ่งนี้อาจจะเป็นเครื่องสะท้อนว่าทั้งคนและระบบความเชื่อทางวิญญาณนิยมสามารถที่จะอยู่คู่กับสังคมมนุษย์ไปได้อีกนาน

References

- กำจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (2556). *เรื่องผีในอีสาน: ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีของกลุ่มชาติพันธุ์ ลาว เขมร ลัวะ และ เวียดนาม ที่อาศัยอยู่บริเวณอีสานใต้ของประเทศไทย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นิทรรศการออนไลน์ผีตาแฮก. (ม.ป.ป.). Library.stou.ac.th. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://library.stou.ac.th/wp-content/odi/online/exhibition-pheetahak/index.html> [วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2566].
- ปริญญญา บุญมาเลิศ. (2555). คำเรียกผีและความเชื่อเรื่องผีในภาษาไทยถิ่นเหนือ. *Veridian E-Journal SU*, 4(1), 587–602.
- ผสuti รอดเจริญ. (2551). พิธีกรรมการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ : ความเชื่อและสถานภาพทางสังคม. *วารสารดำรงวิชาการ*, 7(1), 146–165.
- พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิศา จันทร์ขำ และ ขวัญฟ้า ศรีประพันธ์. (2560). การเปรียบเทียบความหมายผีในรายการโทรทัศน์ "คนอวดผี" กับความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทย. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 5(2), 46–69.
- วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร. (2564). ศาสนาผีกับรัฐ. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 2(2), 70–75.
- สามารถ ใจเตี้ย และ วรางคณา สินธูยา. (2562). ผีล้านนาในมิติการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 14(2), 162–168.
- สุชาติบุษย์ ชญานนท์. (2559). คติความเชื่อเรื่องผีในยุควิทยาการสมัยใหม่ (IT). *วารสารวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 42–54.
- อัคนีมูลมข. (2565). *แม่มด ประวัติศาสตร์แห่งไสยเวท* (pp. 45–46). กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ ยิปซี.

- Wu Shengyang, & Li Bingbing. (2561). ความคิดแบบปิตาธิปไตยกับการพัฒนาภาพลักษณ์ของผี
ในวรรณกรรมไทย : กรณีศึกษาจากเรื่องแม่. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*, 21(1).
- Aldhouse-Green, M. J. (2015). *Celtic myths: a guide to the ancient gods and legends*.
Thames & Hudson.
- Collison-Morley, L. (2019). *Greek and Roman Ghost Stories*. Good Press.
- Doughty, C. (2017). *From Here to Eternity: Traveling the World to Find the Good Death*.
W. W. Norton & Company.
- Humphrey C & Thomas, N. (1999). *Shamanism, history, and the state*. Ann Arbor Univ.
Of Michigan Press.
- Quadri A. (2023). AN ANALYSIS OF THE SOTERIOLOGICAL DOCTRINES OF WORLD. *CIFIA
GLOBAL JOURNAL*, 6.
- Stanley Park Totem Poles in Vancouver, BC, Canada | StanleyParkVan.com*. (n.d.).
Stanleyparkvan.com. <https://stanleyparkvan.com/stanley-park-van-attractions-totem-poles.html>